

Mr. sc. Viktorija Haubrich, viši asistent
Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru
Mr. sc. Karolina Tadić-Lesko, pedagog
Ustanova "Centar za socijalni rad Mostar" Mostar

OBITELJSKA MEDIJACIJA PRI CENTRU ZA SOCIJALNI RAD

Institut obiteljske medijacije kroz razne modalitete primjenjuje se u Bosni i Hercegovini. Obiteljska medijacija pri centrima za socijalni rad u Federaciji Bosne i Hercegovine primjenjuje se u dva oblika. Prvo, obvezna medijacija u vidu posredovanja prilikom razvoda braka, a drugo, neobvezna, koja se može koristiti u svim slučajevima narušenih ili povrijeđenih obiteljskopравnih odnosa. Obiteljska medijacija pri centrima za socijalni rad u ova dva oblika vrlo je značajna i koristi zaštitu obiteljskopравnih odnosa. Stručnjacima koji se bave medijacijom, poglavito obiteljskom, potrebna je podrška u smjeru suradnje i permanentnog obrazovanja.

Ključne riječi: obiteljska medijacija, posredovanje, drugi mediativni postupci, centar za socijalni rad.

1. Uvod

Medijacija (lat. *mediare* – posredovanje) je metoda za konstruktivno i dobrovoljno rješavanje ili izbjegavanje sukoba u sporu.¹ Stranke u postupku mirenja, uz pomoć treće neutralne osobe (medijatora) nastoje razriješiti spor i postići prihvatljiv sporazum koji im je u interesu. Medijaciju možemo i moramo promatrati iz više aspekata, jer u njezinom meritumu obuhvaćeno je više disciplina te odiše interdisciplinarnošću. Korijene vuče iz prakse izvansudskog rješavanja sporova te obuhvaća spoznaje iz područja kako pravnih znanosti tako i znanosti o sukobima, komunikacijskim znanostima, pedagogije, psihologije i drugih u svakom konkretnim slučaju determiniranih oblasti. Temeljni cilj medijacije jeste modulacija sukoba, uz uzajamnu razmjenu gledišta o sukobu, uz obvezujući dogovor koji je u interesu stranaka.² Medijacija kao jedan od alternativnih načina rješavanja sporova ne nalazi adekvatno mjesto u bosanskohercegovačkom pravnom sustavu. Institut medijacije možemo promatrati s dva aspekta generalno kao postupak alternativnog načina rješavanja sporova (pa i obiteljskopравnih) koji se provodi prema Zakonu o postupku

¹ Vidi hr.wikipedia.org/wiki/Mirenje, od 23. 9. 2013.

² Posredovanje otvara mogućnost za bolje ophođenje među članovima obitelji, smanjuje sukobe među stranama u sporu, pridonosi dogovoru strana i osigurava održavanje osobnih susreta između roditelja i djece. U Republici Hrvatskoj termin posredovanja uveden je 1998. godine kao postupak koji se provodi u vezi s razvodom braka. U sadržajnom smislu obuhvaća od ranije poznat institut mirenja bračnih drugova uoči razvoda braka, ali i druge postupke pružanja stručne pomoći u slučaju poremećenih obiteljskih odnosa. Vidi kod Alinčić, M; Hrabar, D; Jakovac Lozić, D; Korać, A, *Obiteljsko pravo*, "Narodne novine", Zagreb, 2006., str. 87. – 88.

medijacije Bosne i Hercegovine³ i posebno kao postupak posredovanja pri centru za socijalni rad prema Obiteljskom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine.⁴ Posredovanje je jedan od modaliteta medijacije, jer suštinski je riječ o izvansudskom postupku, dobrovoljnom za stranke, budući kako neutralna strana pomaže strankama da kroz pregovore dođu do obostrano prihvatljivog rješenja. Medijacija je način rješavanja sporova civiliziranog i socijalno naprednog društva. S medijacijom se nastoje rasteretiti sudovi kad god je to moguće. Pokušavaju se rješavati sporovi dijalogom, a ne sudskim, dugotrajnim i skupim postupcima. Bosanskohercegovačko društvo mora razviti svijest o mirnom rješavanju konflikata-sukoba i sporova. Reformom pravosuđa pokušavaju se promovirati medijacija i medijacijski postupak, kao postupak koji vodi rasterećenju sudova, postupak koji je brži i fleksibilniji, gdje stranke imaju utjecaja na konačnu odluku koja teži biti obostrano prihvatljiva, zasnovana na pravu ali i na zadovoljavanju interesa stranaka, jer se rješava konflikt i pokušavaju popraviti odnosi među strankama te ima snagu ovršne isprave. Intencija zakonodavca jeste usmjerena na rasterećenje općinskih sudova detaljnim reguliranjem procesnih pravila o mirnom rješavanju spora.⁵

2. Potrebe za obiteljskom medijacijom

Danas je obitelj suočena s brojnim poteškoćama, opterećena mnogim vanjskim i unutarnjim čimbenicima. A suživot partnera, institucija zasnovana na konsenzusu, koja ima svoj jedinstven proces, izložena je unutarnjim krizama i vanjskim djelovanjima te nije pošteđena međusobnog nerazumijevanja i sukoba u kojima najviše trpe djeca čiji je položaj između dvije strane, u samome središtu sukoba roditelja. Kada suživot partnera postane neizdrživ i nemoguć, tada se oni fizički razdvajaju i na taj način nastavljaju živjeti odvojeno sa ili bez dogovora, traže pomoć savjetovališta za prevazilaženje obiteljskih problema, ili pak ulaze u obiteljsku medijaciju. Općenito se obiteljska medijacija razlikuje u svijetu i Europi u odnosu na obiteljsku medijaciju u Bosni i Hercegovini, prema zakonskoj legislativi ili stupnju kvalifikacije i dodatnim edukacijama medijatora, no, cilj obiteljske medijacije uvijek je usmjeren ka najboljem interesu djeteta. Temeljem Preporuke s Konferencije, održane 1995. godine, da se ispita mogućnost pripreme međunarodnog instrumenta koji bi sadržavao načela za posredovanje i ostale postupke rješavanja obiteljskih sporova, izrađena je i potom usvojena 1998. godine Preporuka No. R(98) 1 o obiteljskom posredovanju i Memorandum s objašnjenjima.⁶ Tom prigodom preporučilo se uvođenje ili pružanje potpore obiteljskom posredovanju, kao i poduzimanje ili usavršavanje obiteljskog posredovanja kao prikladnog načina rješavanja obiteljskih sporova u cilju osiguranja zaštite najboljih interesa djece, osobito u

³ "Službeni glasnik BiH", br. 37/04. (dalje – Zakon o postupku medijacije BiH).

⁴ "Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 35/05. (dalje – Obiteljski zakon FBiH).

⁵ Vidi Račić, R., *Postupak posredovanja u parničnoj proceduri Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine*, "Pravni savjetnik", br. 4/04., str. 43.

⁶ Council of Europe, Strasbourg, DIR/JUR [98]4

slučajevima kad se radi o zbrinjavanju djece. Obiteljsko posredovanje omogućava poboljšanje u ponašanju između članova obitelji pa tako smanjuje sukobe strana u sporu, dovodi do dogovora i osigurava neposredne odnose i međusobne kontakte između roditelja i djece te štedi vrijeme potrebno za rješavanje sukoba. Gledišta i prijedlozi izloženi u Preporuci i Memorandumu razmatrani su na Konferenciji posebno posvećenoj temi "Obiteljsko posredovanje u Europi" (Strasbourg, 1.-2. listopada 1998).⁷ Medijacija kao način rješavanja sporova u svijetu postoji već dugo vremena. Rješavanje sporova postupkom medijacije u prošlom stoljeću ulazi u uporabu u Velikoj Britaniji i nordijskim zemljama.⁸ Medijacija se osnažuje usvajanjem Direktive EU o medijaciji, 2008/52/EC, od 13. 06. 2008. radi pojednostavljenja i poboljšanja pristupa pravdi.

Medijacija jeste jedan od alternativnih načina rješavanja sporova i ona bi trebala biti neformalan, efikasan i povjerljiv postupak u kojem stranke pokušavaju postići dogovor uz pomoć medijatora na prihvatljiv način za obje strane. U ovom postupku stranke i medijator imaju mogućnost urediti način provedbe medijacije. Stranke aktivno sudjeluju u odabiru medijatora kao i o određivanju datuma i mjesta održavanja medijacije. Mogu slobodno u svakom trenutku odustati od postupka medijacije. Stoga se suština jednog obiteljskog meditativnog postupka uvijek razlikuje od drugog pa je provedba medijacije različita po svojoj naravi, baš kao svaka obitelj pa je i njezina problematika individualna i kompleksna.

3. Mogućnosti i granice obiteljske medijacije pri centru za socijalni rad

Prema odredbi čl. 5. st. 1. Obiteljskog zakona FBiH za pružanje stručne pomoći i zaštite prava i interesa djeteta i ostalih članova obitelji, za rješavanje sporova između članova obitelji, kao i u svim slučajevima poremećenih obiteljskih odnosa nadležni su centar za socijalni rad, kao organ skrbništva, sud i

⁷ Prema Alinčić, M., *Europsko viđenje obiteljskog posredovanja*, "Revija za socijalnu politiku" god. 6., br. 3-4., Zagreb, 1999., (dalje – Alinčić), str. 227.

⁸ U Velikoj Britaniji je uvedena obavezna obiteljska medijacija za rastavljene supružnike. Stranke u građanskim sporovima ne mogu dobiti državnu pravnu pomoć, ukoliko prethodno ne odluče prvo pokušati s procesom mirenja. U francuskom pravosudnom sustavu postoji duga tradicija koncilijacije. Još krajem 18. stoljeća bili su obvezni postupci mirenja u svim predmetima u nadležnosti sudova u građanskim predmetima, a polovicom 19. stoljeća postojali su i mirovni suci koji su sudili *ex equo et bono* i pokušavali provoditi mirenje kao prethodni postupak sudskom postupku. U njemačkom pravnom sustavu u bračnim sporovima također postoji obvezni zahtjev za mirenje koji provodi sudac, odnosno sud kod kojega će u slučaju neuspjeha biti pokrenut brakorazvodni postupak. U Kanadi je medijacija svoju primjenu najviše našla u oblasti obiteljskog prava, postupku usvajanja, razvodu, zaštiti prava i interesa djeteta. Medijaciju u obiteljskom pravu primjenjuju sudovi te je posebice korisna kod razvoda braka u kojem odluka o dodjeli djece mora biti prvenstveno usmjerena na zaštitu djece. Obiteljsko posredovanje omogućuje roditeljima da u fazi razvoda, uz pomoć kvalificiranog i nepristranog posrednika postignu što bolji i kvalitetniji dogovor. Vidi *Komparativna analiza medijacijske prakse u zemljama Europske unije i Kanadi i kratki osvrt na praksu u Bosni i Hercegovini*, Udruženje medijatora u BiH i Udruženje sudaca u BiH, Sarajevo, 2012., str. 18 - 27.

osoba ovlaštena za posredovanje. U županijama i općinama u kojima nije osnovan centar za socijalni rad, poslove iz st. 1. ovog članka i druge poslove skrbništva određene ovim zakonom vrši općinska služba kojoj je povjereno vršenje tih poslova. Medijacija pri centru za socijalni rad provodi se u dva oblika kao neobvezna medijacija u sporovima poremećenih obiteljskopравnih odnosa i obvezna medijacija u formi posredovanja prije razvoda braka. Centar za socijalni rad kao organ starateljstva može osnivati stručna tijela sastavljena od liječnika, pedagoga, psihologa, pravnika, socijalnog radnika.

U postupak posredovanja uključena je treća osoba, medijator koji pomaže objema stranama u sporu da komuniciraju i pregovaraju u povjerljivom okruženju. U tijeku postupka posredovanja bračni partneri ili roditelji također mogu dobiti usluge koje uključuju: informiranje, savjetovanje za rješavanje sporova, postizanje dogovora i mirenje u svrhu rješavanja obiteljskih sporova. Obiteljski medijatori u Federaciji Bosni i Hercegovini dolaze iz raznih stručnih profila, pravnih i društvenih znanosti pa imaju kvalifikacije pravnika, socijalnog radnika, pedagoga, psihologa i sociologa. Obiteljski medijator ne pruža pravne savjete nego upućuje stranku na besplatnu pravnu pomoć ili konzultaciju s njegovim odvjetnikom, ne nudi savjetovanje ili terapiju, ali može predložiti takve usluge te se nikako ne zalaže za jednu stranu u sporu i ne donosi odluke za stranke nego im nastoji pomoći da procijene opravdanost njihovih odluka. U centrima za socijalni rad nije nužno da posrednici budu posebno educirani za provedbu obiteljske medijacije, ali je nužno da posjeduju znanja i vještine u pregovorima i rješavanju sporova gdje su dužni pridržavati se etičkog kodeksa. Obiteljska medijacija pri centru za socijalni rad pomaže razdvojenim/ razvedenim parovima da putem sporazuma rješavaju vlastite probleme sukladne najboljem interesu njihove djece. Postupak posredovanja prije razvoda braka treba dovesti supružnike, suprotne strane do razrješavanja problema, ali događa se da oni ne shvaćaju i ne prihvataju prednost ovog postupka pa tijekom njegove provedbe teško postižu sporazum.

Obiteljska medijacija pri centrima za socijalni rad strankama pruža mogućnosti za donošenje vlastitih odluka i postizanja dogovora te priliku za uspostavljanje kvalitetne komunikacije s partnerom kako bi se razvijalo ili održalo konzistentno roditeljstvo, što je u najboljem interesu njihove djece. Budući da je obiteljska problematika svakim danom sve kompleksnija jer gospodarska kriza uzrokuje lošu financijsku i materijalnu situaciju obitelji, sve je veća pojava nasilja i ovisnosti u zajednici, posredstvom informatizacijsko - komunikacijskih tehnologija dolazi do otuđenja i ne komunikacije i kod djece i kod supružnika, sustav vrijednosti je poremećen, poglavito odgojnih vrijednosti što se općenito reflektira i na sam postupak posredovanja koji postaje sve zahtjevniji. Otežavajuće okolnosti u postupku posredovanja mogu predstavljati i negativne emocije supružnika,⁹ partnera, suprotnih strana (povrijeđenost, srdžba,

⁹ Emocionalne poteškoće partnera najviše pogađaju njihovu djecu na način da sve više roditelja s kojima djeca ne žive ne doprinose za njihovo uzdržavanje, što za posljedicu ima neostvarivanje kontakata s djecom. Ove uzročno-posljedične veze dovode do začaranog kruga, uslijed kojeg oba

strah, razočaranje) koji se u postupku posredovanja fokusiraju na sebe i drugu stranu, izražavaju vlastita nezadovoljstva koja ih odmiču od dječjeg interesa. No, postoji bojazan kako bi se ovaj model preoblikovao u dugotrajni terapijski postupak. Također, drugi problem je što većina ljudi (partnera, roditelja) obiteljsku medijaciju pri centru za socijalni rad promatra kao *postupak ulaznica* za sudski postupak pa tijekom njegove provedbe stranke ne koriste obiteljsku medijaciju u svrhu postizanja sporazuma nego se fokusiraju na nerazriješene partnerske, roditeljske, imovinske i druge odnose. Nakon provedbe obiteljske medijacije i okončanja sudskog postupka, stranke, koje nisu postigle sporazum, iznova imaju iste ili slične probleme budući da sud niti oni sami nisu u mogućnosti predvidjeti sve nove, nadolazeće životne situacije vezane za njihove probleme pa slijedi ponovna obiteljska medijacija pri centru za socijalni rad pod izmijenjenim okolnostima u formi neobvezne medijacije.

4. Suradnički odnosi između institucija u najboljem interesu djeteta

Centar za socijalni rad ustanova je socijalne zaštite koja po službenoj dužnosti surađuje s nadležnim i paralelnim institucijama u lokalnoj zajednici, ali i šire. Ipak, poslovi koji se obavljaju u centrima za socijalni rad ne odnose se samo na populaciju koja je u stanju socijalne potrebe. Dijapazon svih poslova koje obavlja centar za socijalni rad kao organ skrbništva, obavlja u najboljem interesu djeteta. Centar za socijalni rad surađuje sa mnogim ustanovama i institucijama u lokalnoj zajednici i šire, između ostalog u lokalnoj zajednici surađuje s policijskom upravom, medicinskim centrom, školama i dječjim domovima, frekventno sa općinskim sudom ne samo u lokalnoj zajednici nego na području Bosne i Hercegovine te drugih zemalja iz regije. Temeljem saznanja, zahtjeva stranaka, službenih zabilješki policije, zahtjeva škole te zahtjeva suda, centar za socijalni rad provodi obiteljsko mediativne postupke. U centru za socijalni rad postupci medijacije provode se prije, tijekom i nakon parničnog postupka što je sukladno Preporuci R (98)¹ uslijed čega nadležni sud također omogućava prekid parničnog postupka kako bi se provelo posredovanje pa u takvim slučajevima sud ili drugo nadležno tijelo zadržava ovlast izricanja hitnih odluka kako bi se zaštitile strane, većinom njihova djeca. Potom se od strane centra za socijalni rad obavještava sud ili drugo nadležno tijelo o tome nastavljaju li strane sa posredovanjem i jesu li strane postigle sporazum.¹⁰ Ovi postupci ujedno potvrđuju suradničke odnose između centra za socijalni rad i suda u ime istog cilja - najboljeg interesa djeteta, i sukladni su Obiteljskom zakonu FBiH u kojem stoji da su pravne i fizičke osobe dužne međusobno surađivati.

roditelja krše prava njihove djece. Odredba čl. 154. Obiteljskog zakona FBiH regulira oduzimanje roditeljske skrbi kada roditelj ili roditelji zanemaruju ili grubo zanemaruju svoje dužnosti.

¹⁰ Prema: Vodič kroz medijaciju u Bosni i Hercegovini, Canada-Bosnia and Herzegovina Judicial Reform Project (JRP), 2002. str. 124.

5. Posredovanje (medijacija) prema odredbama Obiteljskog zakona FBiH

Obiteljska medijacija regulirana je Obiteljskim zakonom FBiH kroz institut obveznog posredovanja prije razvoda braka. Brak je zakonom uređena zajednica života žene i muškarca, trajna životna zajednica koja se zasniva uz ispunjenje zakonom predviđenih uvjeta i strogo propisanoj formi.¹¹ Brak spada u intimnu sferu čovjekovog života, ali je i društvo zainteresirano za zaštitu institucije braka te regulira zakonom uzroke zbog kojih se brak može razvesti te propisuje sam postupak razvoda braka.¹² Razvod braka i burni konflikti koji nastaju u najintimnijoj životnoj zajednici ostavljaju veliki trag u društvu. Prema odredbi čl. 41. Obiteljskog zakona FBiH bračni partner može tražiti razvod braka, ako su bračni odnosi teško i trajno poremećeni.¹³ Obiteljski zakon FBiH institut mirenje zamjenjuje institutom posredovanja nastojeći pratiti europske trendove u ovoj oblasti.¹⁴ Prema odredbama Obiteljskog zakona Republike Srpske¹⁵ i Obiteljskog zakona Brčko Distrikt BiH¹⁶ zadržan je institut mirenja pred organom starateljstva. Svrhom posredovanja smatra se otvaranje mogućnosti za bolje ophođenje među članovima obitelji, smanjenje sukoba među strankama u sporu, pristanak na dogovore te osiguranje neprekidanih osobnih susreta između roditelja i djece.¹⁷ Izmjena vezana za medijaciju (posredovanje) ide u smjeru određivanja nadležnosti. Novina je da je posredovanje u nadležnosti fizičke ili pravne osobe ovlaštene za posredovanje (čl. 45. st. 1. Obiteljskog zakona FBiH), za razliku od prethodnog zakonskog rješenja po kojem je mirenje bilo u nadležnosti organa starateljstva. Pravilnikom o uvjetima koje mora ispunjavati osoba ovlaštena za posredovanje se propisuju uvjeti koje moraju ispunjavati osobe nadležne za obavljanje posredovanja.¹⁸ Pravilnikom o uvjetima koje mora ispunjavati osoba ovlaštena za posredovanje propisani su generalno određeni uvjeti (poslovna sposobnost, zdravstveno stanje, visoka stručna sprema – filozofski fakultet odsjek za psihologiju, pravni fakultet,

¹¹ Vidi kod Traljić, N; Bubić, S., *Bračno pravo*, "Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu", Sarajevo, 2007. (dalje Traljić, N; Bubić, S), str. 41. – 42.

¹² Na taj se postupak primjenjuje Obiteljski zakon FBiH, Zakon o parničnom postupku FBiH.

¹³ U praksi se kao slučajevi teške poremećenosti navode postupci koji su suprotni međusobnim pravima bračnih partnera, stalne svađe, fizičko maltretiranje, ostavljanje bračnog partnera u posebno teškim situacijama, prestanak međusobnog povjerenja, uvažavanja, ljubavi. Vidi Traljić; Bubić, *op cit.* str. 110., (fusnota 9.).

¹⁴ Vrlo široku primjenu postupaka posredovanja u različitim oblicima proklamira Vijeće Europe navodeći da su takvi postupci u suvremenoj Europi izraz opće društvene demokratizacije koja građanima priznaje sposobnost za odgovorno i miroljubivo odlučivanje o sebi i svojoj djeci. Preporuka Vijeća Europe o obiteljskom posredovanju (NR98). Više o tome kod Alinčić, *op. cit.*, str. 27. – 240. (fus nota 6).

¹⁵ "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 54/02.

¹⁶ "Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", br. 23/07.

¹⁷ Smatra se da je prednost tog postupka u tome što članovima obitelji i državi snižava socijalnu i gospodarsku cijenu raspada obitelji, jer se skraćuje vrijeme za rješavanje sukoba. Vidi kod Alinčić, M; Hrabar, D; Jakovac Lozić, D; Korać Graovac, A, *Obiteljsko pravo*, "Narodne novine", Zagreb, 2007., str. 87.

¹⁸ "Službene novine FBiH", br. 5/06.

fakultet političkih znanosti – odsjek za socijalni rad i najmanje tri godine rada u struci), a propušteno je odrediti uvjete kojima bi se osigurali kvalificirani posrednici.¹⁹ Prema odredbi čl. 45. st. 1. Obiteljskog zakona FBiH prije pokretanja postupka za razvod braka, bračni partner ili oba bračna partnera koji imaju djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb dužni su podnijeti zahtjev za posredovanje fizičkoj ili pravnoj osobi ovlaštenoj za posredovanje.²⁰ Ovakav zahtjev mogu ponijeti i bračni partneri koji nemaju djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb (čl. 45. st. 3. Obiteljskog zakona FBiH). Bračni partner nije dužan podnijeti zahtjev za posredovanje ako je boravište drugog bračnog partnera nepoznato najmanje 6 mjeseci i ako je bračnom partneru oduzeta poslovna sposobnost (čl. 45. st. 4. Obiteljskog zakona FBiH). Posredovanje provodi ovlaštena osoba na čijem području podnositelj ima prebivalište odnosno boravište ili na čijem su području bračni partneri imali posljednje zajedničko prebivalište. (čl. 46. Obiteljskog zakona FBiH). Osoba ovlaštena za posredovanje dužna je u roku od 8 dana od podnošenja zahtjeva pokrenuti postupak posredovanja i pozvati oba bračna partnera da osobno bez punomoćnika sudjeluju u ovom postupku (čl. 47. Obiteljskog zakona FBiH). U ovom postupku ovlaštena osoba za posredovanje će nastojati ukloniti uzroke koji su doveli do poremećaja bračnih odnosa i izmiriti bračne partnere te ih upozoriti na posljedice razvoda braka posebice one koji se tiču djece (čl. 48. Obiteljskog zakona FBiH). U slučaju neodazivanja oba bračna partnera na posredovanje postupak se obustavlja te ukoliko bude podnesena tužba ili zahtjev za sporazumni razvod braka sud će taj podnesak odbaciti (čl. 49. st. 1. i st. 3. Obiteljskog zakona FBiH). Ako se u postupku posredovanja bračni partneri ne izmire, ovlaštena osoba nastojat će da se oni sporazumiju o tome s kim će živjeti njihovo malodobno dijete i dijete nad kojim se ostvaruje roditeljska skrb nakon punoljetnosti, o njegovim osobnim odnosima s roditeljem s kojim neće živjeti, o njegovom uzdržavanju i o ostalim sadržajima roditeljske skrbi (čl. 50. Obiteljskog zakona FBiH). Postupak posredovanja mora biti okončan u roku 2 mjeseca (čl. 51. st. 2. Obiteljskog zakona FBiH).²¹

¹⁹ Vidi kod Bubić, S., *Utjecaj evropskog prava na porodično pravo u Bosni i Hercegovini*, "Zbornik radova Naučni skup Razvoj porodičnog prava - od nacionalnog do evropskog", Mostar, 2013., str. 26. – 55.

²⁰ U Republici Hrvatskoj posredovanje je početni dio brakorazvodne parnice. Na taj način je zajamčeno pravo na pristup pravosuđu. Prema odredbi čl. 46. st. 1. Obiteljskog zakona Republike Hrvatske "Narodne novine Republike Hrvatske" br. 116/03., 17/04., 136/04., 107/07., 57/11., 61/11, 25/13. kada sud primi tužbu ili sporazumni zahtjev na prvom ročištu zatražit će od bračnih drugova da odmah izjave kojem se centru za socijalnu skrb, savjetovalište za brak i obitelj ili osobi ovlaštenoj za pružanje stručne pomoći (posredovatelju) žele obratiti radi pokušaja uklanjanja bračnih nesuglasica odnosno dogovora o uređenju pravnih posljedica razvoda braka. Bračni drugovi dužni su u roku od 15 dana od dana donošenja sudske odluke o određivanju posredovatelja pokrenuti postupak posredovanja (čl. 46. st. 5. Obiteljskog zakona Republike Hrvatske).

²¹ Prema odredbi čl. 49. Obiteljskog zakona Republike Hrvatske posredovatelj je dužan u roku od 3 mjeseca od primitka odluke suda iz čl. 46. st. 3. provesti i okončati postupak posredovanja. Posredovatelj koji je proveo posredovanje dostavit će stručno mišljenje i Centru za socijalnu skrb, ako bračni drugovi imaju maloljetnu zajedničku djecu ili posvojenu djecu ili djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti. Centar za socijalnu skrb dužan je odmah razmotriti

6. Postupak medijacije prema Zakonu o postupku medijacije BiH

Obiteljskopравни sporovi mogu se pokušati riješiti izvan parničnog postupka u postupku medijacije. Novo parnično zakonodavstvo svojim odredbama regulira mogućnost upućivanja stranaka na postupak medijacije koji ima neobvezan karakter.²² Prema odredbi čl. 86. st. 1. Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine²³ najkasnije na pripremnom ročištu, sud može, ukoliko ocijeni da je to svrhovito s obzirom na prirodu spora i druge okolnosti, predložiti strankama da spor riješe u postupku medijacije, kako je predviđeno posebnim propisima. Takav prijedlog mogu staviti i stranke sporazumno do zaključenja glavne rasprave (čl. 86. st. 2. ZPP FBiH). Medijacija koja se provodi po Zakonu o postupku medijacije BiH prikladna je za rješavanje svih sporova koji se mogu javiti iz obiteljskopравnih odnosa. Njezina načela odgovaraju kompleksnosti obiteljskopравnih odnosa. Medijacija u BiH zasniva se na načelima:

- dobrovoljnost stranaka – u pokretanju postupka, izboru medijatora i donošenju odluke,
- povjerljivost - u odnosu na sve izneseno i prema svima tijekom postupka medijacije,
- jednakost – u odnosu medijatora prema strankama i
- neutralnost – u odnosu medijatora prema rješenju spora.²⁴

Prema odredbi čl. 2. Zakona o postupku medijacije, medijacija je postupak, u kojem treća neutralna osoba (medijator) pomaže strankama u nastojanju da postignu obostrano prihvatljivo rješenje spora. Stranke zajednički biraju medijatora s liste medijatora koju utvrđuje Udruženje medijatora (čl. 5. Zakona o postupku medijacije). Postupak medijacije je povjerljive prirode te se izjave stranaka iznesene u postupku medijacije ne mogu bez odobrenja stranaka koristiti kao dokaz u bilo kojem drugom postupku. Postupak medijacije pokreće se pismenim ugovorom o medijaciji. Ugovor potpisuju stranke u sporu i medijator (čl. 10. Zakona o postupku medijacije). Nakon potpisivanja ugovora o medijaciji, medijator u dogovoru sa strankama određuje vrijeme i mjesto održavanja sastanka za medijaciju (čl. 12. Zakona o postupku medijacije). Interes stranaka u postupku mogu zastupati njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici. Medijacija se pokušava završiti u što kraćem roku, to jest

stručno mišljenje i poduzeti potrebne mjere za zaštitu dobrobiti djeteta (čl. 50. Obiteljskog zakona RH). Vidi kod Alinčić, M; Bakarić, Abramović, M.; Belajec, V; Dika, M; Hrabar, D; Hrvatin, B; Jakovac - Lozić, D; Korać Graovac, A, *Obiteljski zakon*, tekst zakona s napomenama, uputama i sudskom praksom, pojmovno kazalo, drugi izvori obiteljskog prava, Narodne novine", Zagreb, 2009., str. 49. – 50.

²² Pogledaj kod Čizmić, J., *Komentar zakona o parničnom postupku*, Sarajevo, 2009., str. 234.

²³ 'Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine', br. 53/03., 73/05., 19/06. (dalje – ZPP FBiH)

²⁴ Udruženje medijatora u Bosni i Hercegovini, Vodič kroz medijaciju u Bosni i Hercegovini, Projekt pravosudne reforme.

pokušava se iznaći rješenje spora te se ukoliko je riječ o pozitivnom ishodu sačinjava pismeni sporazum o nagodbi koji ima snagu ovršne isprave.²⁵

7. Zaključak

Razvoj alternativnih načina rješavanja sporova trebao bi biti od posebnog interesa za Bosnu i Hercegovinu, zbog utjecaja tog sustava na pravosuđe u smislu rasterećenja sudova te doprinosu ostvarenja prava na pravično suđenje u razumnom roku. Centri za socijalni rad nadležni su za provođenje obiteljske medijacije, kao jednog od načina mirnog rješavanja obiteljskih sporova. Za promociju obiteljske medijacije bitna je edukacija u okviru pravosuđa i informiranje pučanstva. Potencijali koje mirno rješavanje sporova nose po sebi u Bosni i Hercegovini koriste se daleko ispod zadovoljavajuće razine. Od alternativnih načina rješavanja obiteljskopравnih sporova Obiteljski zakon Federacije Bosne i Hercegovine poznaje samo jedan postupak mirnog rješavanja sporova kao obvezni izvansudski postupak koji se provodi u vezi s razvodom braka, a naziva se posredovanjem. S druge strane medijacija u obiteljskopравnim stvarima izvan odredbi Obiteljskog zakona Federacije Bosne i Hercegovine provodi se prema odredbama Zakona o postupku medijacije BiH. Obiteljska medijacija pri Centru za socijalni rad je proces rješavanja problema pregovaranjem i olakšavanjem komunikacije između članova obitelji u kojima im treća osoba pomaže u identificiranju potrebe, brige i strahova te osmišljavanju izvedivih i prihvatljivih rješenja sukoba kako bi se postigao zajednički sporazum. Često se obiteljska medijacija poistovjećuje s medijacijom prilikom razvoda braka (koja se iskristalizirala u posebnu vrstu), no pojam obiteljske medijacije je širi pojam te se odnosi na sva druga područja obiteljskih sukoba. Obiteljska medijacija poboljšava komunikaciju među članovima obitelji, smanjuje sukobe, dovodi do miroljubivog dogovora, osigurava kontinuitet osobnih kontakata između djece i roditelja, snižava troškove postupka, rasterećuje sud. Posebice se naglašava važnost posredovanja u rješavanju sukoba koji se odnose na roditeljsku skrb, te pravo na osobne odnose i neposredne kontakte između roditelja i djece. Možda bi se u Obiteljski zakon FBiH trebalo ugraditi *de lege ferenda* pravodobno obavljanje informativnog, pripremnog ili savjetodavnog razgovora sa suprotnim stranama kako bi se prevenirao postupak posredovanja te kako bi se suprotne strane dogovorile što je u njihovom interesu i u najboljem interesu njihove djece, čime bi se važnost obiteljske medijacije podigla na veću razinu. Kao dio kombiniranog modela, a ponekad i kao zaseban, može se koristiti model terapijske medijacije kod parova koji su u visokom stupnju sukoba.²⁶ Obiteljska medijacija pri centru za socijalni rad zauzima važno mjesto, kako

²⁵ Pogledaj Mutapčić, Đ., *Medijacija u pravosudnom sistemu Bosne i Hercegovine*, "Biblioteka Logos, Sarajevo", 2011., str. 45.

²⁶ Prema Sladović Franz, B., *Obilježja obiteljske medijacije*, "Ljetopis socijalnog rada, vol. 12.", Zagreb, 2006., str. 301. – 320.

obvezna u formi posredovanja, tako i neobvezna medijacija. Osnovno načelo za provedbu medijacije pa tako i obiteljske jeste dobrovoljnost stranaka za sudjelovanje u postupku kojim nastoje riješiti postojeće sukobe. Propisivanjem obveznog izvansudskog postupka posredovanja zakonodavac je imao intenciju zaštititi najbolji interes djeteta aktiviranjem oba bračna partnera. Izostanak stranke u postupku posredovanja onemogućava je u pokretanju postupka za razvod braka pa se na taj način krši osnovno pravo stranke na pristup pravosuđu i pravo na pravično suđenje. Autorice *de lege ferenda* predlažu izmjene postojećeg rješenja o obveznom izvansudskom postupku posredovanja prije pokretanja brakorazvodnog postupka i predlažu da se posredovanje uključi u brakorazvodni postupak kao faza koja prethodi pripremnom ročištu. Na taj način strankama bi bio omogućen pristup pravosuđu i suđenje u razumnom roku. Ujedno bi stranke u toj fazi pokušale (uz pomoć stručnog i kvalificiranog posredovatelja, posebice stručnog tima formiranog pri centru za socijalni rad) razriješiti što više spornih pitanja. Upitno je normiranje obveznosti postupka posredovanja. Medijaciju prožima osnovno načelo dobrovoljnosti i ukoliko nije sazrijela svijest stranaka za rješavanjem obiteljskopravnog spora samo propisivanje obveznosti posredovanja neće dovesti do željenog cilja – da bračni partneri postignu sporazum u najboljem interesu djece.

Svima koji se bave medijacijom, poglavito obiteljskom, potrebna je podrška u smjeru suradnje i permanentnog obrazovanja. Suradnja omogućava razmjenu mišljenja i konsultacije, uslijed čega svim suradnicima omogućava konstantnu komunikaciju. Permanentno obrazovanje kroz provedbu seminara i treninga put je ka novim teorijskim spoznajama koje koriste praksu kao podlogu.

Stoga ako se najbolji interes djeteta želi postaviti kao *conditio sine qua non* onda obiteljsku medijaciju pri centru za socijalni rad treba osnažiti, jer centar za socijalni rad ima samo jednu ulogu i ne može biti u sukobu interesa pri obavljanju obiteljsko meditativnih postupaka budući da pomaže bračnim partnerima da postignu sporazum i ne zastupa niti jednu stranu u sporu, nego zastupa i štiti najbolji interes djece!

Mr. sc. Viktorija Haubrich, senior assistant
Law faculty of University Mostar
Mr. sc. Karolina Tadić-Lesko, pedagogue
Institution Center for Social Work Mostar

FAMILY MEDIATION IN THE CENTRE OF SOCIAL WORK

Summary: In Bosnia and Herzegovina, institute of family mediation applied through various modalities. Family mediation in the Federation of Bosnia and Herzegovina, in the Centres of social work occurs in two forms. First, mandatory mediation in the form of mediation in divorce, and the second, not mandatory, which can be used in all cases of disturbed or harmed of family relationships. Family mediation in the Centre of social work in these two forms is very important, and uses for the protection of family relationships. Experts which involved in mediation, especially in the family mediation, needs support in the direction of cooperation and continuing education.

Key words: family mediation, mediation, others meditative procedures, centre of social work